

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Floremundi Raemundi V. Cl. Olim Consiliarii Regis
Galliarvm Ex Calviniano Catholici Synopsis Omnium hujus
temporis Controversiarum tam inter Lutheranos,
Calvinistas quam alios plurimos. Sive Historia ...**

Raemond, Florimond de

Coloniae Agrippinae, 1655

Cap. decimum. Quam in multis Lutherus sibi ipse adversetur: & quam ille
sententiam contra Sacramentarios pronunciarit.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10880

significat corpus meum, Melanchthon ait. *Hæc est communio mei corporis.* (a) Hinc Lutherani & VVigandini dicunt, quemadmodum Aaron olim vitulum aureum Israelitis, ita Philippum nouam idolatriam Germanis proposuisse, multisque persuasisse. Quin plures qui antea nomen ipsius tantum non adorabant; doctrinam postea ipsius multis in articulis vellicare non dubitarunt. Accusatur ab Heshusio, ab Ebero defenditur. Prodeunt multæ passim Philippicæ, partim in honorem eius, partim in vituperium. Eundem Zanchius in Miscellaneis reprehendit, & doctrinam in quibusdam articulis refutat: vt & Simlerus in vita Petri Martyris; nec non VVigandus & Gallus, qui Aaroni Philippum comparant, Hierosolymæ VVitebergam, dicentes: Inde tenebras ortas & diffusas esse, vnde primum lux emicuerat. Prophetas quidem Hierosolymis progressos: sed & ex eodem loco impostores. Neque hoc ita de VViteberga mirum videri debere, quum Philippo idem ibi euenerit, quod Aaroni Hierosolymis. Sic illi de altero hoc Prophetæ quoritur. Beza postquam Melanchthonem ad cælum laudibus extulisset, ait, hoc vnum ipsius deesse laudibus, quod à quibus viuens cultus ac pæne adoratus sit, ab eis iam mortui nomen per summam ingratitude lacere utaque conculcetur. Idem Phœnicem alibi appellat, qui postquam ad cælum euolarit, omnem concordiam in Dei Ecclesia spem secum abstulerit. Quamuis hic idem Beza cum Vireto in Germaniam, petendi inde rebus & dissidijs suis auxilij causa, profectus, in VVormatiensi Colloquio Melanchthonis inconstantiam & pusillanimitatem vehementer est admiratus.

IX. Scribunt nonnulli Melanchthoni iam animam agenti matrem grandævam astitisse, hisque ad eum verbis vsam: (b) *Mi fili, extremum iam me fortasse tu vides, vtpote iam iam, vt videtur, è mundo discessurus, Et coram magno illo iudice eorum qua fecisti rationem redditurus. Tu scis Catholicam me fuisse, meque à te vt religionem mutauerim, & diuersam ab ea quam maiores mei sequuti fuerunt, amplexa sum, inducendam. Nunc te ego per Deum viuum adiuro, vt quam melior sit, mihi dicas, neque quid hac in re me celes.* Tum Melanchthonem clara voce, vt ab omnibus intelligi posset, dixisse: *Hæc plausibilior, illa securior.* Sic Melanchthon vt in omni sua vita, sic in mortè quoque dubitauit. Peucerus narrat, quum paulo ante mortem testamentum conderet, sibi eum dixisse, si vires sibi suppetituræ sint, suam se de Sa-

cramento Eucharistiæ sententiam in vltima sua voluntate scripto consignatam relicturum. Quod si fiat vt supremam manum imponere non possit, è scriptis suis ac præsertim duabus epistolis ad Electorem Palatinum & Ioannem Cratonem Imperatoris Medicum, satis eam intelligi posse. Deinde velut alterum Paulum, suos monuisse, vt earum traditionum memores sint, quas viua voce ipsis tam priuatim quam publice reliquisset. Sed de hoc homine satis: de quo etiam nonnulla quando de Franciæ schismate ageretur, attingam. Et ille quidem in eo vnice elaborauit, vt immoderatos animi in Luhero affectus cohiberet; (c) eoque mortem illius minus ægre tulisse putatur, vt qui tyrannide eius, cui, vt ipse fateatur, tamquam mancipium & adulator, seruilem in modum seruiebat, liberatum se esse, etiam sibi gratulareretur. Cochlaus ad Imperatorem Carolum V. scribens, ait, Lutheri nomen quidem præualuisse, at Melanchthonis non minus ad stabilendam hæresin, cuius alter auctor fuerat, momentum attulisse. Nam quum esset ingenio vasto & acuto, atque in Grammaticæ Dialecticæ ac Rhetoricæ rudimentis compertior stilo exercitatus, magnam vbiq; e per Germaniam in scholis acquiritus est gratiam & fauorem. (d) Vnde etiam factum est vt iuuenturem præsertim ætate incautam, & natura ad malum quam ad bonum propensio rem, immo multos doctos sophisinarum suorum subtilitate ad partes suas adiunxerit. Sed quid Melanchthonis in constantem & dubiam mentem admiramur? quum Lutherus ipse, Carolostadio & Zuinglio rem Sacramentariam turbare ac miscere incipientibus, non minus hæsitavit, vt sequenti capite ostendam.

QVAM IN MVLTIS LVTHERVVS
sibi ipse aduersetur: & quam ille sententiam
contra Sacramentarios pronun-
ciat.

CAPVT X.

ARGVMENTVM.

I. *Inter erroneas opiniones perpetua sunt digladiationes & contentiones.*

II. *Luther^s*

a *In assert. cons. Louani.* b *Morus lib. 2. de Miss. Franc. Montan. in Ver. def.* c *Bez. in Creophag. Thom. Neogergum. sup. Psal. 26. Melanch. in ep. ad Cerloni. d Cochl. Phil. 7.*

- II. Lutheri in articulo de Ecclesia & Missa contrarietas seu contradictio.
 III. Itemque de Sanctorum intercessione, & precibus pro mortuis.
 IV. Lutheri in articulo de Eucharistia incertitudo.
 V. Item de Transsubstantiatione & adoratione Eucharistia.
 VI. De Communionis sub utraque specie.
 VII. Quomodo discipuli Lutheri inconstantiam eius excusent.
 VIII. Lutheri aduersus Sacramentarios sententia.
 IX. Alia aliorum de iisdem opinioniones.
 X. Ultima Lutheri Confessio.

CHAMÆLEONTEM omnes aiunt colores assumere solitum, præterquam album: sic hæresis quoque omnes amplectitur opinioniones, præterquam veram. Obliqua hic omnia, nihil rectum: Quid ergo mirum tantam inter hæreticos opinionum esse diuersitatem, eosque tanquam cæcos in tenebris hinc inde errare, & in sese mutuo incurfare? Schola quippe hæreseos schola est confusionis & discordiæ, præfigurata in confusione linguarum apud Babylonem. In hac qui sunt, omnibus opinionum ventis circumaguntur, & quavis occasione sententiam mutant. Et quanto quisque diutius à recta via deflectit, tanto difficilius ad eandem redit. Lutherum & discipulos eius videamus. Deum immortalem, quam illi toto cælo inter se dissident? (a) Lutherus ait Aquam Baptismi necessariam esse ad salutem: Bucerus (b) negat. Lutherus scribit exorcismos & abrenunciationes, in baptismo meras esse superstitiones: Brentius e contra (c) eosdem super creaturis vsurpandos tradit. Lutherus (d) Liberum arbitrium omnino tollit: Melanchthon vero (e) docet, horribilis mendacij & Manichæorum insania illos se participes facere, qui aiunt hominem omnipiane libera voluntate destitutum. Lutherus (f) affirmat bona opera mereri premium tam in hac quam in futura vita: at Apologia Augustanæ Confessionis & Bucerus, (g) contrarium docent. Lutherus (h) matrimonium Virginitati, Melanchthon (i) Virginitatem matrimonio præfert. Lutherus (k) Papam Antichristum esse asserit; Bucerus e contra (l) scribit, eas notas quæ Antichristo tribuuntur Papæ non conuenire. Sed quid hoc mirum in diuersis hominibus, & ijs quorum quisque nihil præclarior putat quam nouellas opinioniones comminisci, quas post permissam sibi quicquid velit credendi

ac dicendi licentiam, tamquam summa catulos suos tenerrime foueat ac tenacissime amplectatur. Ac quod vnus idemque homo, (m) quouis Proteo mutabilior, mille diuersas & inter se pugnantes opinioniones confingat & promulget, id vero quis non prodigiosam inconstantiam, & certissimum fanaticæ ac diabolicæ doctrinæ testimonium esse dicat?

Lutherum solum in aspectum producamus, & è libris eius quasdam (omnes enim vix possibile est) repugnantes inter se opinioniones colligamus, vt postea articulum illum de Cœna Domini, quem ille contra totius antiquitatis fidem interpretatus est, & Carolstadio ac Zuinglio sese ipsi opponendi ansam dedit, tanto melius enucleare possimus. Omitto hic octingenta septuaginta & quatuor mendacia ab vno (n) tantum ex vno eius De Votis libro collecta. Et tamen veridicus hic vates gloriatur, à nemine vnquam se in mendacio deprehensum. Murnerus certe non sine multo sale Lutheri hanc inconstantiam retundit, eumque in illo ipso libello quinquaginta mendaciorum conuincit. Verum aliquam multas eius contradictiones inspicimus.

II. Magnus hic Propheta in Confessione Fidei ad Anabaptistas scripsit, sub Papatu veram fuisse Ecclesiam, veram scripturam Sacr. verum Baptismum, vera Sacramenta, veras Claves Ecclesie; idem vero postea è Papâ Antichristum faciens, omnia corrupta, nihil sanis fuisse ad raum vsque in scriptis suis inculcauit. Vt initio Ecclesiam suam tanto facilius plantaret, affirmabat eam hætenus nescio quibus in angulis hac illac disper(am, inuisibilem latuisse (quod etiam Quinto Euangelio, Confessione scilicet Augustanæ, inferum fuit.) Deinde vero suo se iugulans gladio, (o) fateretur, Ecclesiam semper visibili-

T lem,

a In Vist. Saxonica & alibi. b Comment. super Matth. c In statutis Eccles. Ducatus Wirtembergici. d In Assertionibus suis & lib. de captiu. Babyl. e Loc. commun. Anno 1551. editis. f In suis Declarationibus. g Scripto ad Conc. Trident. h In Ep. ad Alb. B. i In Apol. k Plurimis locis, & picturis. l In Paulum ad Philipp. m Vide Staphyl. Luth. concord. & Conradum Vetter, sine de Cornu. Euangelischer VVetterhan. Catechismus Luthero-Catholicum. n Dietemb. lib. De votis Contr. Andrea in veraci Luthero. o Tom. 2. Germ. fol. 467. in Ed. 1551. & alibi.

lem, & Sacramenta semper visibilia fuisse; quod etiam Melancthon in postremis Locorum Cōmū editionibus affirmat. Idem Lutherus (a) *Missam pro sacrificio agnoscat*, eamque in libro De Visitatione, vulgari lingua ubi Latina non intelligitur, dici ac recitari iubet. At in Sermonē de Nouo Testamento & alibi passim Diaboli appellat inuentum, quamuis formam eius aliquam in sua Ecclesia referuarit, vt postea dicam. Lutherus, (b) iam Latina, iam vulgari, iam alta, iam summissa voce eam vult decantari: idem iam Canonem solum pro Missa iam pro abominatione habet. Modo ei Missa est Euangelij compendium, mox idololatria Iudaicā detestabilior. Iam pluribus ea, etiam defunctis prodest: iam nemini nisi celebranti, ac tandem nulli omnino. Coniugium Sacramentum esse Tomo V. scribit: at II. id negat.

III. In Sermonē de Lazaro ait de Scriptura probari non posse, pro mortuis orandum esse: at e contrario in sermone de Natiuitate Ioannis Baptistæ & in Resolutionibus, conclusione XIX. dicit, sanctum desiderium quo animæ torquentur, Ecclesiæ precibus leniri, quum Deus velit vt eis subueniatur. Et in sermone de Indulgentiis ait, nihil dubitare se quin Missa pro defunctis celebrata, multo maiorem eis afferat vtilitatem quam Indulgentiæ. Deinde in libro De abroganda Missa omnia illa quæ ante dixerat eludit, quamuis diuersis in locis Purgatorium esse fateatur, immo pro certo atq; indubitato asseueret. Idem tamen ad Valdenses, vt Purgatorium quis esse credat, neminem tenet scribit, quum nihil de eo in scriptura habeatur. Conclusio ex contra Ecclesiam Lutherus ait, Christi merita thesaurum esse Ecclesiæ, ac certum esse nos Sanctorum quoque meritis adiuuari. Idem alibi, se cū tota Christiana Ecclesia statuere dicit, Sanctos honorandos esse & inuocandos. *Quid enim, inquit, opponere quis possit ijs miraculis qua hodie etiam Deus per Sanctorum Reliquias operatur?* Sed audiamus eum alibi loquentem. Ego, ait, pro omnibus S. Patri meritis ne obolum quidem interdum, vt qui seipsum iuuare non potuerit. In libro de Præparatione ad mortem dicit, Sanctos in auxilium esse vocandos, e contra vero idem in Capite de Fide, editionis de Anno MDXLIV. nec rogandos nec inuocandos esse affirmat. Et hanc quidem opinionem Lutherani Missæ fabri amplexi sunt; ac propterea ex ea omnem Sanctorum memoriam sustulerunt, contra totius Ecclesiæ consuetudinem. Omnes enim qui in toto Mundo sunt Christiani, Latini, Græci,

Moscovitæ, Armenij, Abyssini, & alij in Missis & Liturgijs suis Sanctorum commemorationem celebrant, Apostolorum in eo traditionem sequentes, cuius S. Dionysius & S. Clemens faciunt mentionem. *Quando sacrificium celebramus, (id est Missam) inquit Cyrillus, Sanctorum commemorationem facimus, vt Deus ipsorum precibus & intercessione supplicationes nostras exaudiat.* An putamus eum qui à Theodoreto strenuus Apostolicæ Fidei Defensor appellatur, Christianis falsam doctrinam tradere, aut de vilitate in prisca Ecclesia ritibus falsum testimonium dare voluisse? Equidem Sanctos nequaquam nos adorare animum vumquam induxerimus, nisi eos inuocando & honorando, Deus etiam simul inuocaretur & honoraretur. Illos nos inuocamus, vt Deum nobiscum inuocent, laudent ac celebrent. *Quod si illi quum in Mundo adhuc essent (vt Hieronymus contra Vigilantium argumentatur) pro nobis orare potuerunt, quanto melius idem iam facere poterunt, gloriose in caelis triumphantes: quorum virtus ad ipsas mortuorum corporum tumbas semper rediit ac recens apparet.* Idem S. Augustinus & S. Chrysostomus dicunt. Quis vero tam est perficitæ frontis, vt à tantum horum sententia prouocare audeat? nisi fortassis malignus aliquis spiritus ex Inferno progressus. *Exstimandum non est, vt inquit S. Gregorius, quidquam in Mundo ijs ignotum esse exterius, qui interius diuinae charitatis sunt participes.* In Dei lumine, ait S. Bernardus, dicitur quod nescit, neque tamen quod scit obliuiscitur. Verum vt hominis huius inconstantiā tanto melius cognoscamus, alijque ostendamus, non pigebit nos scripta eius, licet præter gustum ac voluntatem, euoluere, atque ex ijs loca quædam producere, è quibus tanto Propheta & Doctore nequaquam dignæ contradictiones eluēscant, quas tamen ipse in se agnouit. In Præfatione enim libris suis præfixa lectori ante omnia rogat & per Iesum Christum obsecrat, *vti scripta ipsius cum iudicio & quadam commiseratione legat, ac meminerit ipsum olim Monachum fuisse.* Dicamus primo de Eucharistia.

IV. Certum est Lutherum initio de Sacramento altaris idem cum Catholica sensisse Ecclesia. Hinc ad Albertum Marchionem Brandeburgicum scribit, *quum opinio de Sacramento in Ecclesia semper fuerit vniformis, eam in dubium reuocare, nihil aliud esse quam dubitare, vtrum Deus Ecclesiam in terra habeat.* Et alibi ait, *Verba Christi nuda esse atque*

a *Exposit psal. 105 & in Resolut. 26.* b *Cochl. in Septuaginta Lutheri.*

aperta, neque vlla interpretatione eò deflecti posse, ut panis corpus Christi pro nobis traditum & calix sanguis pro nobis effusus esse negetur. At postea ab hac sententia ita defecit, ut quid senserit, vix quisquam certo scire potuerit. Nam in hoc vno de S. Eucharistia articulo, triginta sex Lutheri contrariæ inter se opinioniones notantur. Iam enim illud Hoc exponebat In, iam Cum hoc: immo verba hæc centum alijs modis transformabat. Varietatem hanc Gaspar Querhamerus eius Hallensis notauit, quam etiam Tigurini Theologi Orthodoxæ suæ Confessioni subiuoerunt. Peucerus vero apud Schlüsselburgium (a) affirmat, esse penes se epistolam Lutheri manuscriptam, in qua ille Tigurinam approbet Confessionem. Tot tantasque contradictiones omnes attingere hoc loco piget me ac tædet. Id sane constat, Lutherum mille phantasias cerebrum suum hoc vno articulo, quid de realitate Corporis Christi in Sacramento sentiendum sit, de fatigasse. Carolstad jopinio ineptia ipsi videbatur, vti sane erat ineptissima. Quid enim ineptius, quam dicere, Christum dicentem: *Hoc est corpus meum*. Corpus suum & non Panem demonstrasse? Zuinglij opinionem prauam iudicabat & fraudulentam, vti qui pro vero Corpore & Sanguine Iesu Christi nihil aliud quam ventum & fumum, id est mera signa Christianis in Sacramento reliquerit, quæ amicus Christi non de vlla figura aut signo loquatur. Quod Zuinglius ægre ferens, Lutherum dicebat ad se sibi non constare, ut tertia aut quarta quoque linea tiuer sum, & modo hoc, modo illud, nihil vero certi vllibi affirmet, ac Dei verbo effronti quadam impudentia abutatur.

V. Transsubstantiationem Catholicorum, qui post verba consecrationis panis & vini substantiam in verum corpus & sanguinem Iesu Christi cõuertit, ac nihil præter species seu panis & vini accidentia remanere credunt, idem tamquam impossibilem explodit. Sed quid? An qui exhibito id quod nondum erat facere potuit, non verbo iuores que sunt in id quod non sunt transmutare possit? ut B. Ambrosius loquitur (d) Post verba Consecrationis Augustinus non panem sed Corpus Christi in Sacramento esse dicit (e) Et Ambrosius ait, benedictionem illam maiores habere vires quam Naturam, quum hac illa mutetur. Cyrillus inquit (f) panem Eucharisticum in propriam Christi carnem conuertit. Quemadmodum enim super naturaliter carnem assumptam deificauit, ut ita loqui liceat; sic eundem res has in corpus suum ineffabili quodam modo transmutare. Et sicut in hoc Sacramento, ut B.

Bernardus loquitur, species videntur, quarum res vel substantia ibi esse non creduntur; sic vere & substantialiter res hic est, cuius species non videtur. Ibi enim species seu accidentia panis & vini videntur, at ipsa panis & vini substantia, ut quæ in oculis non incurrat, esse ibi non creditur; hic vero contrariæ plane ratione substantia corporis & sanguinis Iesu Christi esse creditur, quamuis vtriusque species non videantur. Vt enim ceram ignem imposita, in ignem à quo consumitur, propria amissa substantia, vertitur; sic proposita in hoc Sacramento elementa diuina virtute in aliam naturam, ipsumque corpus & sanguinem Domini nostri mutantur. Lutherus antequam Transsubstantiationem impugnaret, præter ea quæ à SS. Patribus eam in rem scripta sunt, obseruare debuit, iam olim ante filij Dei incarnationem à Fidei nostræ hostibus prodita in eorum archiuis testimonia extare.

Sic vero Rabi Cahana scribit. (f) Sacrificium quod de vino fiet, non solum in substantiam sanguinis Messie commutabitur, verum etiam in substantiam corporis conuertetur. Et in sacrificio quod pane fiet, quamuis ille candidus sit ut lac, eius tamen substantia in substantiam corporis Messie conuertetur. Et in sacrificio vini erunt sanguis & caro Messie, eademque erunt in pane, quum corpus Messie diuidi non possit. Audiamus & alterum Rabi huius socium, qui ante Saluatoris Natiuitatem vixit, ludam nomine. (h) Panis hic panis facierum dicitur, eo quod quando sacrificabitur, de panis substantia in substantiam corporis Messie, quod de cælo descendit, transmutabitur. Entibi Transsubstantiationem ab ipsis infensissimis Christianæ religionis hostibus vi veritatis extortam. Sed ne ulterius in Theologiæ abdita penetremus, noui huius Apostoli inconstantiam ostendere nobis facerit, qui libro II. contra Zuinglium ait, (i) Disputationem hanc, utrum panis maneat aut mutetur, friuolam sibi & inanem semper visam: quamuis cum VVicleuo credas, panem manere; & contra Sophistas omnesque Logica regulas & axiomata, Christi corpus ibi esse. De illo se contendere nolle, utrum vinum maneat vel non; sed sufficere sibi quod sanguis ibi sit, è vino quo Deus voluerit modo

T 2 factus
a Lib. 2. Theol. Calu fol. 107. b Tom. 2 resp. ad Conf. Luth fol. 454 & 458. c Lib. 4. de Sacram. d Hom 8 de ver. Dom. e Epist ad Col. f In Demonstratione de Euchr. g Sup. 28. cap. Num. h 2. Tom. in Conf. de Cœn. Dom.

factus : seque potius enim Papis purum sanguinem, quam cum Zuinglianis purum vinum malle. At e contra idem plusquam ducentis locis dicit panem manere panem, & vinum manere vinum. In libello de Eucharistia adoratione, & alibi quoque, docet Christum in Eucharistia esse adorandum. Non panem tantum, inquit caelestes seu fanaticos Prophetas, sed Corpus Christi in pane habemus. At ab hac ille sententia post discessit, ut ex Locis Communibus Philippi Melancthonis, & Confessione V. Vitebergensi apparet, vbi dicit, Corpus ibi extra manducationem esse non posse. Eoque se nullum diem festum magis odisse, quam eum qui Corporis Domini appellatur. Quod si panis in Eucharistia maneat, idololatriam committere eos qui adorant. Eadem ratione idololatriæ & illi censendi fuerint, qui ad pedes Salvatoris nostri in his terris ad salutis nostræ opus peragendum commorantis sese abiecerunt, ut qui vellem qua humanitas eius amicta erat, adorarent. Hic vero horribilem illam Sebastiani cuiusdam Lutherani nota blasphemiam, dicentis, qui Christum in Eucharistia adoret, diabolum adorare.

VI. Odiosa illa de duabus speciebus à Bohemis primum mora disputatio & contentio Luthe- ro mitum in modum initio displicebat. Ait enim, Communicationem sub duabus speciebus probati quidem esse exempli, si per Concilij decreta aliter statutum non sit; quia tamen Christus hac in rem nihil tamquam necessarium ordinauerit, pacis magis esse habendam rationem utpote à Deo nobis mandata, quam de speciebus contentionem suscipiendam. Neque probare se posse, ut Sacramentum Eucis sub vna aut altera specie porrigatur, nisi id fiat ex Concilij decreto. In libro De Captiuitate Babilonica ait, eos qui Sacramentum sub vna tantum specie percipiant, non peccare: licet in Sermonibus suis & scriptis quibusdam, ac præcipue in Epistola Consolatoria ad Hallenses contrarium affirmet, scilicet, sub vna specie Sacramentum hoc bona conscientia percipi non posse, hacque occasione magnam hominum multitudinem in infernum precipitatum. Immo quum Papa id prohibuerit, in eius contemptum sub duabus speciebus omnino esse communicandum. Vide nihilominus quomodo idem in libro cui titulus est Declaratio Eucharistia, &c. loquatur, ac conscientiam suam deuudet, vbi dicit, Numquam hanc suam fuisse sententiam aut intentionem, quod scilicet Episcopi propria auctoritate Communionem sub duabus speciebus distribuere possint, nisi id

à Concilio generali ita sit decretum. Postea vero longe aliam, verè Christianam scilicet, & Antichristi præcursoris dignam sententiam amplexus, non iam pacem Ecclesiæ, ut supra præ se ferebat, desiderans, sed meram discordiam & contentiones spirans, scribere non dubitauit, Si forte Concilium statuerit Eucharistiam sub duabus speciebus accipiendam, non esse quidquam in hoc mudo ob quod id facere, aut ut à suis fiat permittere velit; sed e contrario in Concilij despectum, vna specie contentos fore; immo potius, quam duabus speciebus utantur, tam vnam quam alteram dimissuros; & eis qui duabus ex Concilij auctoritate, vti fuerint, anathema dicturos. Sic homo ille in Captiuitate sua Babilonica desperandus loquitur, qui tamen postea in Ecclesia sua Communionem sub vtraque specie instituit, Laicis, ut aiebat, non minus quam sacerdotibus necessariam; quamvis antea sæpe Hussitarum & Calixtinorum in eo errorem reprehenderit. Sed non ei in mentem venit quod contra Emserum & alibi scripserat, Qui in materia religionis sibi ipse aduersetur, & vel in vno tantum articulo mentiat, à Deo eum non esse. De coniugio sacerdotum familiarum sentire sensit ac scripsit. Quum enim ferre non posset articuli huius seu controuersia: decisionem ad Concilium remitti, in epistola ad Nobilitatem Germanicam impudentissime ait, si de Sacerdotum coniugio Concilium aliquid statuerit, atque indulgere voluerit, se sacerdotibus permissurum, ut potius tria scorta habeant quam vnam uxorem ducant.

VII. Lutherani vero ut Magistri sui inconstantiam colore aliquo velent, aiunt ecclesiam ab eo non simul & semel, sed sensim ac pedetentim adificatam; neque Deum ab initio statim ei omnia reuelasse. Et ipse Lutherus alibi orat, ut si quando erret, sibi ignoscatur, ut qui solus sit, ac tanto oneri ferendo impar. Quasi Spiritus S. ei cui gratiam suam præstare vult, ex dimidia tantum parte veritatem & dimidia falsitatem reueler. Atqui, ut Ambrosius dicit, (a) momenta gratia Spiritus S. nequaquam tarda sunt: Dei opera perfecta sunt: & ut inquit scriptura, Deus numquam è dimidio conuersis (b). Sed occurrunt, mirum videri non debere quod Lutherus paullatim à Spiritu S. illustratus sit, quum etiam Christus Saluator noster in dies profecerit, nec omnia

caele.

a In Lucam. b Deut. 32.

coelestia secreta ei simul sint relevata. Hic est unus ex Lutheri atheismis. (a) quem etiam in discipulos suos transfudit, quemque etiam Zuinglius (b) Bucerus & Calvinus (c) amplexi sunt, qui omnes affirmant, Christum non statim initio omnem scientiam ac sapientiam perfectionem, ut Papista somniant, habuisse, sed paulatim & per gradus quosdam accepisse. Atrox hæc blasphemia est, quæ ignorantiam Deo attribuit, contra S. Scripturæ & omnium SS. Patrum qui umquam scripserunt, auctoritatem. Sed quia Lutherus dicit se solum esse, ac tot tantaque res assequi sufficere non posse, cur non eandem excusationem admittit, misero Carolstadio spiritus sui imbecillitatem allegante, ut qui tum in veritate nondum plene fuerit instructus? Carolstadius, inquit Lutherus, (d) eo se excusat, quod initio spiritum non satisfertem habuerit. At Dei spiritus hæc excusatione non utitur. O demon, iam scio quis sis. D. Paulo post conversionem coelestis scientia statim fuit infusa: & postquam spiritus S. descendit super Apostolos, omnis error ab eis fugatus fuit & exclusus. Sed agere, Numquid Lutherus postquam ab Ecclesia defecit, iam magna hominum multitudine ad se attracta, diu incertis opinionum ventis fuit agitatus, dum iam hoc iam illo modo tam doctrinam quæ Ecclesiam suam format ac reformatur? At quid miseris illis animabus factum est? quod illæ pervenerunt, quæ ipsum sequuntur, interea dum ille credit quod postea negavit; & dum improbat quod postea probavit, decesserunt? Hæc Lutheri inconstantia Sacramentarij occasionem & animum dedit, Impanationem quam ille tanto labore sectæ suæ persuaserat, ex ipsis Lutheri scriptis impugnandi ac refutandi. Et si vero Beza fatetur (e) Lutherum sæpius errasse, iustam tamen auctoritate Calvinismum passim defendit. Sed quid de hoc Schlussemburgius? (f) Beza ait more omnium Sacramentarij, veritatem corrumpere. Meridiano enim sole clarius esse, post Renatam Evangelij doctrinam, Sacramentarij opinionem à nemine maiori zelo, ardore & vehementia quam à Euthero fuisse impugnatam. Verum audiamus ipsius contra Sacramentarios, tam varijs modis in sanctissimum Sacramentum grassantes, sententiam, & quomodo ille in libro De Verbis Cœnæ Domini loquatur id unice permolestè ferens, quod, ut alij, præsentiam Christi in Sacramento negare, etsi velit, non possit.

VIII. Doctor Carolstadius, inquit Lutherus, in verbis illis Hoc est corpus meum, pronomen Hoc misere-

detorquet. Zuinglius verbum substantivum Est. Oco-lampadius nomen Corpus. Alij totum textum pervertunt, & pronomen Hoc omnino delent, sic interpretantes: Accipite, manducate corpus quod pro vobis traditum est, quod hoc est. Alij alteram textus partem interpositis verbis, misere crucifigunt dicentes: Accipite, manducate quod pro vobis traditum est, Hoc est corpus meum, in mei commemorationem, id est, Corpus meum non hic est realiter, sed tantum commemoratio mei corporis, ut textus intelligatur. Accipite manducate, hæc est commemoratio mei corporis, quod pro vobis traditum est. Præter hos alij sunt (ut septenarius numerus compleatur) qui dicunt, non agi hic de articulo aliquo Fidei, eoque non tanta vehementia hic disputandum esse aut pugnandum, sed liberum esse cuique credere quod videatur. Hi quidem omnia destruunt ac proculcant; & tamen eorum quilibet spiritum S. habet, scilicet, neque in tam diversis & contrarijs probationibus ac textus allegationibus quicquam erroris vult insimulari; quamvis necessario veritas tantum una sit. Vide quæso, quam aperte diabolus nobis illudat, Hactenus Lutherus, qui septuaginta illam Sacramentarij hydram representans, in se ipsum capitalem sententiam pronunciat. Ad quid, inquit in Sermone de Eucharistia, ego verba illa, Hoc est corpus meum, lubens volens obscuram, & nescio quas subtilitates confingendo, errorum labyrintho me involvam? An in tam simplicibus & claris verbis ulla potest esse ambiguitas aut obscuritas? Accipere panem gratias agere, dare ad manducandum & bibendum. Hoc est corpus meum, Hic est calix sanguinis mei. Et miseri Sacramentarij ad sudorem usque, verba hæc edetorquere laborant, ut significent id quod eorum aliquis somnivit aut deliravit. Quid hoc est? inquit in eodem libro. Quis umquam legit in scriptura Corpus idem dici aut esse quod signum corporis? Et verbum hoc est, esse idem quod significat? Quæ umquam lingua taliphraasi aut modo loquendi usa est? Ego certe nihil aliud persuadere mihi possum quam hunc ipsum esse diabolum, qui per superbam suam malitiam in re tanta nobis illudat. Est alius, ait alio in loco (g) S. Spiritus, (nimirum diabolus) qui opinionem hanc auribus quorundam insusurrat & cerebro imprimi: disputationem hanc non esse de re magni momenti non tanta vehementia disputandum esse de eo. ubi

T 3

quisq.

a Luth. in Conc. de Natal. Dom. b Ad cap. 2. Luc. c ad ca. 24. Luc. d in Harm. Evang. ad c. 3. Matt. & in Ioan. 6. 18. 21. Coloss. 1. & 8. c Tom. 2. f. 35. cont. scelest. Prophet. Lib. cont. Salu. f. Lib. 2. Theol. Calvin. g. Tom. 2. Germ. f. 257.

quisque crederet possit quod voluerit. Sic P. Martyr, ut Josias Simlerus in eius Vita testatur, Saxones quavis diversum de Cœna Domini sentientes, pro fratribus suscipere non recusabat, quod hac de Sacramento quaestio (vide, quaeso, quanti homines hi altissimum nostræ religionis mysterium faciant) tanti momenti non sit, ut propterea communio & Charitas Christiana inter fideles rumpi debeat. Et Musculus aperte dicit, (a) se libenter pro fratribus habiturum quamcumque quis in controversia de Sacramento, modo non Papistarum, opinionem sequatur.

IX. Nolo bonas horas male perdere, alias Sacramentorum tam diversas quam ineptas & detestabiles de hoc uno articulo opiniones colligendo: breviter tamen quasdam attingam. Alij corpus D. N. in Cœna assistere, alij exsistere, alij subsistere dicunt; item In, Cum, Sub, Supra, Infra, Subter, Penes panem esse: panem tantum manducari Vere, sed corpus opinione seu fide: vinum non esse sanguinem Christi, qui, si Thomæ Erasto Calvinistæ credimus, (b) ante mille & quingentos annos effusus, computruisset, nec amplius est in rerum natura. Multas alias absurdas phantasticorum hominum opiniones omitto. Ab ipso Lutero in ultima sua Confessione, octo Zuinglianorum contrariæ opiniones notantur. Contra Melancthon magistro se opponens, quinque Lutherianorum de eodem articulo diversas atque inter se repugnantis sententias producit. Quæ pulchre vero Laicus, qui primus Zuinglianum Evangelium in Polonia annunciavit, in hoc articulo sibi constet, Lutherani è scriptis ipsius docent. (c) Aliquando enim verba illa sic interpretatur: Hoc est corpus meum, id est, hic est usus in corpore & sanguine meo. Aut: Hoc est meritum & gloria Passionis, Martii & Resurrectionis Corporis mei. Vel: Hoc est qualitas propria mei corporis: Vel: In hoc Sacramento mysterium mei corporis designatur. Vel: Hac est forma, ceremonia & actio externa mea Cœna. Vel: Est panis & poculi impetrata participatio. Vel: Hac est communio, ius & societas mei corporis. Vel: Hac est extrema voluntatis meæ contestatio. Quis unquam quidquam addidit insulsius aut ineptius? His non dissimilis est Campani Prædicantis interpretatio, dicentis, Hoc est corpus meum, id est, Hic panis est corpus, quod ego creavi. Sic nempe ijs solet evenire qui à Catholica desciscunt Ecclesia, ut nihil tam ridiculum atque absurdum à magistris suis proficiscantur, quod non tamquam Palladium amplectantur. Porro dici non potest quantopere Lutherus hoc suo iudicio & sententia universam Sacramenta-

riorum cohortem exacerbarit, adeo ut nomen eius certatim lacerare ac infamare contenderint, hæreticum Antichristum, diabolum appellantes. Deus, inquit, Conradus Refcius Sacramentarius, (d) ad castigandam Lutheri, quæ in omnibus eius scriptis elucet, ambitionem & superbiam, Spiritum suum ab eo abstulit, eumque spiritui erroris & mendacii tradidit, qui etiam opiniones eius sequentes semper possidebit, donec ab eis discesserint. Hinc Lutero quasi condolens Erasmus, Antea, inquit, Lutherus ipse tantum non Deus erat: idem vero iam delirans, iam insanit, eo quod novo illi de Eucharistia dogmati assentiri nolit. Sed non edentulus est Lutherus, (e) iniurias & convicia plena manu resundens, & Zuingianos ad omnes diabolos & in maximam malam crucem ablegans.

Quem vero fructum Christianitati concertationes exartulerint, è Bullingero discet, (f) qui dicit, implacabili hoc Lutherianorum & Zuinglianorum dissidio Mundum ita turbatum, ut plurimi quid aut quæ sequi debeant ignari, aperte præferant nihil se credituros quam quod ipsis videatur. Quis non videt latissimam ad omnem impietatem hoc modo fenestrâ patefactâ? Et tamen famosus vel fumosus potius ille Vulcanus seu Faber culus, aquâ igni & lumen tenebris conciliare aggressus, inter Lutherianismum & Zuinglianam sectâ nihil aut parû interesse scribit. Lavate? Zuinglianus in Præfatione quadâ ait, utrumque, tam Lutherum quam Zuinglium electos à Deo fuisse, ut multis cû laboribus vitæque periculis multos ad Iesu Christi servitium adducerent: sed dissidium inter hos duos maxime esse deplorandum ut quod obstiterit quominus communitis viribus Antichristum prostraverint & confecerint. Sed quid ais mi homo? An Deus diversarum religionum auctor est? Quid testat nisi ut dicatis ab hoc æque Mahumetem ac Jesum Christum missum fuisse? Atqui nihil in Deo contrarium sibi est, ut qui unus & solus ipsa sit Veritas.

X. Quoniam vero complures Sacramentarii Lutheri auctoritate suas partes munire conati sunt; & Ambrosius VVolfius asseverat, Lutherum quod tanto imperu libros quosdam protrussisset, penitentia ductum, in Conventu quodam in gratiam cum

a In Loc. 350. b Vid. Ioan. Iesrel. c Vide VVestphal. Farrag. confus. & inter se dissid. Schlusfeld. lib. 3. d Const. Hessus: de Cœna Lib. de Pseudoevangel. e Tom 7. de verb. Cœn. f. 38. & epist. ad Albert. Brandeburg. f. In fund. str. con. Brent. cap. 1.

cum Zuinglianis se rediturum promississe: vltimam eius non quidem de omnibus Fidei articulis, sed de Eucharistia, tamquam de præcipuo Christianismi fundamento, Confessionem, quam ad Corporis Christi in ea præsentiam, hoc loco allegare volui. Animaduertens, inquit Lutherus, hæresin unam super aliam pullulare, & diabolum nullum grassandi ac furendi modum facere, ut post mortem meam scriptis meis ad suorum errorum defensionem vsatur, quemadmodum iam quoque ab insanis nonnullis Cœna Domini & Baptismi corruptioribus factum est: coram Deo & hominibus Confessionem meam edere volui, in qua etiam, diuina auxiliante gratia, vsque ad finem vitæ perseuerare. & cum ea coram Iesu Christi tribunali comparare constitui: nimirum si quis dixerit, Lutherum si adhuc viueret, de hoc vel illo articulo aliter senturum, ut quem non penitus excusseris ac perpendere, valde illum errare, quum eadem tum futura sit, mea sententia qua iam est aut olim fuit. Ego articulos omnes diligenter expendi, & per scripturam iterum atque iterum exanimatus: eoque non minus acriter omnes defendere paratus sum quam illum de Cœna Domini. Ebrus non sum, neque inconsiderate hæc tracto. Scio quid dicam, scio etiam quod mihi iudicium in aduentu Domini subeundum sit. Nemo ergo putet me in re tam seria iudere. Noui ego per Dei gratiam Sathanam, quis sit. Et quid ille in scriptis meis facere non audebit, qui diuinam scripturam corrumpere audeat? Explicata inde de quibusdam Fidei articulis sententia, Idem, inquit, dico de Cœna Domini, nimirum quod verum Corpus & sanguis in pane & vino manūcetur & batur etiam si qui vel administrant vel percipiunt hæc Sacramentum, fide destituantur aut eo abutantur. Hæc mea fides est. Hoc omnes veri Christiani credunt. & hoc etiam sacra docet Scriptura. Quod hoc loco minus clare exposui, in alijs meis libris intra quatuor aut quinque annos publicatis perspicue explicatur. Rogo ergo bonos & pios, ut huius meæ Confessionis testes sint, ac Deum pro me orent ut in ea perseuerandi & vitam finendi gratiam mihi largiatur. Quod si in extremo illo agone tentatio forte verbum aliquod huic Confessionis contrarium mihi expresserit, iam illud renouatum volo & per hanc Confessionem protestor, id aliunde quam à Sathana procedere non posse. Sic me Deus adiuuet Amen. Idem alibi duobus circiter ante obitum annis (a) sic scripsit: Quicumque non vult credere panem in Cœna esse verum & naturale Corpus Christi, quod Iudas & mali omnes non minus quam S. Petrus & alij perciperint, à me procul abeat, & nec per litteras alijs scriptis aut sermonem mecum communicet, nec

unquam speret se partem aliqua' mecum habiturum. Hunc enim laborem frustra sumes. Nec quidquam ad rem attinet quod hi phrenetici de spiritali communionem tam multa blaterant, quodque in Patrem, Filium & Spiritum Sanctum credere se dicunt, quum blasphemio ore hunc Fidei articulum nobis ex ipsius Dei Filij ore hu verbis. Hoc est Corpus meum quod pro vobis tradetur, prolatum negent. Quid iam, Sacramentarij? An quidquam hæc de re clarius adferri vobis vultis quam hæc Lutheri Confessionem? itaque caput hoc concludam, sequenti Martini Buceri de quo non semel supra facta est mentio, ingenium, vitam & doctrinam persequutus.

DE MARTINO BUCERO, NON vulgari hæreseos Aristarcho.

CAPVT XI.

ARGVMENTVM.

- I. De Martino Bucero.
- II. Bucerus concordiam inter Lutherum & Zuinglium tentat, sed frustra.
- III. Quomodo Sacramentarij Bucerus retinere voluerint.
- IV. Conuentus Vitteberga habitus de concordia inter Lutherum & Bucerus.
- V. Buceri fluctuatio, etiam postquam Lutheri partes professus est.
- VI. Bucerus tertium maritus, in Angliam proficiscitur, ibique moritur.

I. **M**ARTINVS Bucerus natus fuit Argentorati, patre Iudæo: quo mortuo, Dominicanorum cœnobio admodum adolescens inclusus, magnos in studijs breui progressus fecit: sed cum Ecclesiæ detrimento quatenim infideli patre natus in clerum cooprari, & ad sacros Ordines promoueri, iuxta Canones non debuerat, virum, quod in eiusmodi hominibus Ecclesiæ semper reformidauit, luculenter aduersus eam eumuit factis, verbis & scriptis. Siquidem è Dominicana familia profugit, & non solum ipse, sed & Virginem Deo dicatam, è Monasterio profugam, sibi coniunxit, & Lutherum

a In Lib. quod verb. Chr. sunt.